

**TOPRAK MAHSULLERİ OFİSİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**

**2019 YILI
KURU ÜZÜM SEKTÖR
RAPORU**

ANKARA

2020

İÇİNDEKİLER	Sayfa
1. DÜNYADA	2
1.1. Dünya Üretimi.....	2
1.2. Türkiye Üretimi.....	2-3
2. İHRACAT	3
2.1. Dünya İhracatı.....	3
2.1.Türkiye İhracatı.....	4-5
3. TÜKETİM	6
3.1 Dünyada ve Türkiye’deTüketim	6
4. TMO’NUN KURU ÜZÜM SEKTÖRÜ İÇİNDEKİ YERİ.....	7
5. ÖNEMLİ KURU ÜZÜM ÜRETİCİSİ ÜLKELER VE İZLEDİKLERİ POLİTİKALAR.....	8
6. KURU ÜZÜM SEKTÖR SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	8

1. ÜRETİM

1.1. Dünya Üretimi

Ülkemiz dünyanın en büyük çekirdeksiz kuru üzüm üreticisi ve ihracatçısıdır. Türkiye'nin dünya ticaretine konu olan ve ihracatta büyük öneme sahip ürün, çekirdeksiz ve özellikle Sultani tip kuru üzümleridir. Ülkemiz, dünyada önemli bağıcı ülkeler arasında yer alması ve bağıcılık için farklı ve uygun ekolojilere sahip olmasına rağmen, dünya piyasalarında sadece kuru üzüm (sultani çekirdeksiz) ile tanınmakta, sofralık üzüm dışı ticareti; üretimin ancak küçük bir bölümünü oluşturmaktadır.

Ülkemizde üretilen üzümün yaklaşık %60'ı çekirdekli, %40'ı ise çekirdeksiz üzümden oluşmaktadır.

Çekirdeksiz kuru üzüm üretiminde iklim koşullarına bağılı olarak zaman zaman büyük azalmalar veya artışlar yaşanabilmektedir. Dünya çekirdeksiz kuru üzüm rekoltesi 5 yıllık ortalaması 1.200.000 ton civarındadır. Ülkemiz dünya ortalama rekoltenin %25'ine tekabül eden 250.000-300.000 tonluk üretim ile dünyada oldukça büyük bir paya sahiptir.

Tablo 1: Dünya Kuru Üzüm Üretimi (Ton)

Ülkeler	2015	2016	2017	2018	2019	Ortalama
Türkiye	196.000	313.000	310.000	261.000	305.000	277.000
ABD	294.000	243.000	215.000	226.000	225.000	240.600
İran	160.000	200.000	125.000	170.000	170.000	165.000
Çin	165.000	130.000	130.000	170.000	180.000	155.000
Şili	55.000	60.000	60.000	60.000	65.000	60.000
G. Amerika	90.000	78.000	95.000	99.500	109.000	94.300
Arjantin	35.000	18.000	35.000	39.500	44.000	34.300
Diğer	222.000	236.000	248.000	252.000	195.000	230.000
Toplam	1.217.000	1.278.000	1.218.000	1.278.000	1.293.000	1.256.200

Kaynak: INC

1.2. Türkiye Üretimi

Ülkemizde 2 milyon 50 bin tonu sofralık, 1 milyon 599 bin tonu kurutmalık (369 bin tonu çekirdekli, 1.230 bin tonu çekirdeksiz) ve 451 bin tonu şaraplık olmak üzere toplam 4 milyon 100 bin ton üzüm üretimi gerçekleşmiştir (TÜİK 2019). Toplam üzüm üretimimizin %30'unu 1.230 bin ton ile çekirdeksiz kurutmalık üzüm oluşturmaktadır.

Ülkemizde çekirdeksiz kuru üzüm üretimi, Ege Bölgesi'nde yer alan Manisa, Turgutlu, Salihli, Akhisar, Menemen, Kemalpaşa, Çal ve Çivril'de yoğunlaşmıştır. Üretim miktarı Manisa'da %87, İzmir'de %9 ve Denizli'de %4 civarındadır.

Tablo 2: Türkiye Son Beş Yıllık Üzüm Üretim Miktarı (Ton)

2015	2016	2017	2018	2019
3.650.000	4.000.000	4.200.000	3.933.000	4.100.000

Kaynak: TÜİK 2019

Tablo 3: İl Bazında Çekirdeksiz Kurutmalık Üzüm (Üretim, Verim ve Alan Değerleri)

İller	2015			2016			2017			2018			2019		
	Üretim Ton	Dikim Alanı (Da)	Verim (Kg/Da)	Üretim Ton	Dikim Alanı (Da)	Verim (Kg/Da)	Üretim Ton	Dikim Alanı (Da)	Verim (Kg/Da)	Üretim Ton	Dikim Alanı (Da)	Verim (Kg/Da)	Üretim Ton	Dikim Alanı (Da)	Verim (Kg/Da)
Denizli	63.978	75.254	850	66.598	74.404	895	77.092	74.361	1.037	37.656	68.258	552	63.992	66.518	962
Manisa	856.527	587.260	1.459	966.450	594.805	1.625	1.083.710	605.959	1.788	912.190	615.721	1.481	1.093.400	619.131	1.766
İzmir	30.551	50.731	602	103.11	52.086	1.980	77.119	52.086	1.481	95.056	52.086	1.826	71.321	51.866	1.375

Kaynak: TÜİK 2019

2. İHRACAT

2.1. Dünyada İhracat

Dünya çekirdeksiz kuru üzüm ihracatında ülkemiz ilk sırada yer almakta olup ülkemizi ABD izlemektedir.

Uluslararası çekirdeksiz kuru üzüm ticaretinin yarısından fazlası Avrupa ülkelerine yapılmaktadır. Türkiye ihracatının yaklaşık %85'i, ABD ihracatının %50'si ve İran ihracatının da %35'i Avrupa ülkelerine yapılmaktadır. Bu nedenle Avrupa ülkeleri önemli bir çekirdeksiz kuru üzüm pazarı durumundadır. Türkiye bütün Avrupa ülkelerine üzüm ihraç ederken, ABD'nin ihracatı İngiltere, Almanya, Hollanda ve Kuzey Avrupa ülkelerinde yoğunlaşmaktadır.

Diğer önemli bir ihracatçı ülke olan İran, dış satışlarını ağırlıklı olarak Doğu Avrupa ülkelerine yapmaktadır. İran; Orta ve Batı Avrupa ülke pazarlarına ürün kalitesinin düşüklüğü ve tüketici alışkanlıkları nedeniyle girememekte, coğrafi yakınlığı dolayısıyla Arap ülkelerine, fiyat düşüklüğü nedeniyle de Doğu Avrupa ülkelerine ürününü pazarlayabilmektedir.

Uluslararası çekirdeksiz kuru üzüm ticaretinde, ekonomik olarak gelişmiş Orta ve Batı Avrupa ülkeleri ile Japonya'da tüketim alışkanlıkları ve kalite, Doğu Avrupa ülkelerinde ise çoğunlukla fiyat faktörü rol oynamaktadır.

Tablo 4: Dünya Kuru Üzüm İhracatı (Ton)

Ülkeler	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Türkiye	223.273	220.925	237.532	265.095	275.087	244.382
ABD	147.974	114.226	114.012	122.760	82.360	116.266
İran	73.575	75.558	77.316	73.881	49.437	69.953
Şili	64.283	59.883	53.241	49.266	61.159	57.566
G. Afrika	35.031	42.069	46.525	48.807	61.159	46.718
Arjantin	16.314	29.733	34.401	27.419	41.243	29.822
Diğer	130.252	171.529	194.949	146.039	257.095	179.972
Toplam	690.702	713.923	757.976	733.267	827.540	744.682

Kaynak: INC

INC verilerine göre 2018 yılında dünya kuru üzüm ihracatı 828 bin ton olup 275 bin tonu Türkiye tarafından ihraç edilmiştir.

2.2. Türkiye İhracatı

Dünya kuru üzüm ihracatında ilk sırada yer alan Türkiye, 2019 yılında 520 milyon dolar karşılığında, yaklaşık 243 bin ton kuru üzüm ihracatı gerçekleştirmiştir (TÜİK 2019). Türkiye, kuru üzüm ihracatının %75-80'ini AB ülkelerine yapmaktadır. Bu ülkeler içerisinde de İngiltere, Almanya ve Hollanda en çok ihracatın yapıldığı ülkelerdir. Bu ülkelerden bazıları Türkiye'den ithal ettikleri kuru üzümlerin bir kısmını (Re-eksport) yeniden ihraç ederek değerlendirme yoluna gittiği bilinmektedir

Türkiye'nin kuru üzüm ihracatı 2000 yılında 201 bin ton iken 2019 yılında %20 artışla 243 bin tona yükseldiği görülmektedir (TÜİK).

Bugün Türkiye'de ihracata yönelik üzüm üretimi bakımından ilk sırayı çekirdeksiz üzüm almaktadır. Türkiye'de üzüm ihracatının % 95'ini sultani çekirdeksiz üzüm oluşturmaktadır.

Türkiye İngiltere, Almanya, Hollanda, İtalya başta olmak üzere yaklaşık 120 ülkeye kuru üzüm ihracatı yapmaktadır.

Tablo:5 Ülkeler Bazında Türkiye Kuru Üzüm İhracatı (Ton)

Ülkeler	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19*
İngiltere	69.370	51.833	69.653	62.701	67.639	71.525	49.379
Almanya	44.216	27.318	41.223	20.532	34.304	32.528	21.125
Hollanda	27.689	19.987	31.536	20.427	29.980	31.233	19.571
İtalya	17.292	15.877	17.941	17.372	21.212	20.725	13.102
Avustralya	14.486	11.378	10.082	12.650	16.294	17.098	11.241
Fransa	14.724	13.092	15.839	14.507	17.798	16.868	11.195
Belçika	14.609	9.717	11.767	7.451	10.906	9.757	5.489
Kanada	8.087	5.562	8.379	7.090	9.399	11.495	5.416
İspanya	4.854	5.026	5.749	6.615	6.716	8.228	5.169

Kaynak : Ege İhracatçı Birlikleri

Tablo 6: Üretim Sezonunda Çekirdeksiz Kuru Üzüm İhracat Rakamları

Aylar	2017-18 Sezonu		2018-19 Sezonu		2019-20 Sezonu				Ortalama İhracat Birim Fiyatları (\$/kg)
	Miktar (Ton)	Değer (\$)	Miktar (Ton)	Değer (\$)	Miktar (Ton)	Değişim (%)	Değer (\$)	Değişim (%)	
Eylül	26.897	40.182.941	31.482	56.039.474	30.122	-4,32	62.122.606	10,86	2.06
Ekim	31.145	46.806.055	32.836	60.167.862	34.369	4,67	71.083.617	18,14	2.07
Kasım	31.498	48.351.670	28.583	55.219.742	24.744	-13,43	52.095.938	-5,66	2.11
Aralık	21.981	34.275.963	21.027	41.490.099	16.023	-23,80	34.460.372	-16,94	2.15
Ocak	21.928	34.858.793	18.847	39.679.152	17.046	-9,56	35.759.575	-9,88	2.10
Şubat	19.384	31.383.694	20.898	44.723.305	16.541	-20,85	34.431.908	-23,01	2.08
Mart	22.984	38.900.007	18.230	39.495.065	26.138	43,38	52.632.291	33,26	2.01
Nisan	22.005	37.611.902	18.429	40.387.975	17.351	-5,85	35.258.380	-12,70	2.03
Mayıs	22.659	38.361.643	19.648	44.212.329					
Haziran	18.818	32.391.716	11.693	26.208.524					
Temmuz	20.066	35.318.450	17.342	38.647.749					
Ağustos	20.227	35.183.821	13.557	30.461.248					
Toplam	279.593	496.927.200	252.571	516.732.524	182.333	-27,81	377.844.688	-26,88	2.07

Kaynak : Ege İhracatçı Birlikleri

Tablo 7: Dünya ve Türkiye Borsa Fiyatları

Yıllar	Dünya Fiyatları (\$/Kg)	Türkiye Borsa Tescil Fiyatları (TL/Kg)
2006/07	1.19	1.32
2007/08	1.72	2.10
2008/09	1.52	1.63
2009/10	1.88	2.44
2010/11	2.07	3.21
2011/12	2.50	3.85
2012/13	2.50	3.20
2013/14	2.35	4.21
2014/15	2.3	3.00
2015/16	2.21	5.40
2016/17	1.8	3.95
2017/18	1.65	5.20
2018/19	2.04	9.20
2019/20	2.07	10.00

Kaynak: İzmir Ticaret Borsası

3.TÜKETİM

3.1 Dünya ve Türkiye’de Tüketim

Tüm dünyada üretilen çekirdeksiz kuru üzümün yaklaşık %70-75’i uluslararası ticarete konu olmakta, kalan kısmı üretici ülkelerin kendi iç piyasalarında tüketilmektedir. Üretici ülkelerin iç tüketimleri 250-350 bin ton civarında seyretmektedir.

Tablo:8 Dünya Üzüm Üretim-Tüketim-İhracat (Ton)

Yıllar	Üretim	Tüketim	İhracat
2015	1.217.000	1.215.943	713.923
2016	1.278.000	1.343.540	757.976
2017	1.218.000	1.224.241	733.267
2018	1.278.700	1.268.977	827.540
2019	1.293.000	1.460.000	

Kaynak: INC

Uluslararası ticarete konu olan 750–850 bin ton, iç tüketimlerinin eklenmesiyle toplam dünya çekirdeksiz kuru üzüm tüketimi 1.200-1.300 bin ton seviyelerinde gerçekleşmektedir.

Türkiye’de üretilen üzümler, çoğunlukla kuru ve yaş olarak tüketilmekle birlikte, bir miktar üzüm de pekmez, bulama, pestil, lokum gibi formlarda doğrudan veya sirke ile içki yapımında kullanıldığı gibi dolaylı olarak sanayi tarafından da değerlendirilmektedir. Türkiye’deki üzüm tüketimi, üretimin, sofralık, şaraplık veya kurutmalık olmasına göre farklılık göstermektedir. Sofralık ve şaraplık üzüm üretiminin yurt içi talebi ancak karşılıyor olması sebebiyle, tüketimin büyük bölümü yurt içinde gerçekleştirilmekte ancak küçük bir bölümü ihracata konu olmaktadır. Kuru üzümde ise ağırlık ihracattadır. Protein ve karbonhidrat kaynağı olan kuru üzüm, içeriğindeki demir, fosfat, kalsiyum ve diğer mineral maddeler ile A, B1, B2, B6, C vitaminlerinden dolayı, dünyada gittikçe artan oranlarda talep görmektedir. Özellikle gelişmiş ülkelerde, sağlıklı gıda tüketimi konusundaki bilincin yüksek olması beslenme alışkanlıklarında bu tip ürünlerin daha fazla yer almasına sebep olmaktadır. Kuru üzüm, gelecek yıllarda, dünya organik gıda pazarından daha büyük paylar alabilecek bir üründür. Ülkemizin çekirdeksiz kuru üzüm iç tüketim miktarı ise 35-50 bin ton seviyesindedir. 2017/2018 sezonu iç tüketim miktarının 40 bin ton seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu yönüyle, toplam üretimimizin sadece %10-%15’lik kısmı iç tüketimimize ayrılmaktadır. Yıllık ortalama toplam çekirdeksiz kuru üzüm tüketimimiz 300 bin ton olup bunun 260 bin tonu ihracata, 40 bin tonu iç piyasada tüketilmektedir. Ülkemiz genelinde halkımızın kuru üzüm tüketim alışkanlıklarının artırılması amacıyla stoklarımızda bulunan kuru üzümler satış noktalarımızda 500 gr’lık paketler halinde halkımıza sunulmuştur.

4.TMO’NUN KURU ÜZÜM SEKTÖRÜ İÇİNDEKİ YERİ

2017 yılında piyasada kuru üzüm fiyatlarının düşmesi nedeniyle TMO’nun 9 kalite kuru üzümü 4,00 TL/Kg fiyatla üreticilerden alacağını Bakanımız Sayın Dr. Bekir Pakdemirli tarafından 12 Eylül 2017 tarihinde açıklamıştır.

18 Eylül 2017’de 6 noktada ve Salihli ile İzmir Ticaret Borsalarında alımlara başlanmıştır. TMO’nun alımlara başlamasının ardından fiyatlar 4,30 TL/Kg seviyesine çıkmış olup kuru üzüm alımımız 1 Kasım 2017 tarihi itibarıyla sona ermiştir.

Mayıs 2018’de borsada 9 kalite kuru üzümün kg fiyatı 6,5 TL’yi görmüştür.

2 Eylül 2019’da Bakanımız Sayın Dr. Bekir Pakdemirli tarafından 9 kalite çekirdeksiz kuru üzüm için 10,00 TL/Kg alım fiyatı açıklanmış olup TMO Çekirdeksiz Kuru Üzüm alımlarına 10 Eylül’de başlamıştır. TARİŞ 2 Eylül’de 9 kalite çekirdeksiz kuru üzüm için 10,75 TL/Kg alım fiyatı açıklamıştır.

Mayıs 2019’da borsada 9 kalite kuru üzümün kg fiyatı 10 TL civarında gerçekleşmiştir.

TARİŞ Üzüm Birliği ile protokol 24 Eylül 2019 tarihinde düzenlenerek TARİŞ aracılığıyla alım yapılmaya başlanmıştır. TMO çekirdeksiz kuru üzüm alımları 31 Aralık 2019 tarihinde sona ermiştir.

TARİŞ tarafından hâlihazırdaki 5.000 tonluk kuru üzüm deposu için lisanslı depoculuk kapsamında lisans alınmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir.

5.ÖNEMLİ KURU ÜZÜM ÜRETİCİSİ ÜLKELER VE İZLEDİKLERİ POLİTİKALAR

ABD, üretimde olduğu gibi tüketimde de önemli yere sahiptir. Toplam çekirdeksiz kuru üzüm üretiminin 2/3'ü iç piyasasında tüketmekte, kalan 1/3'ü ihraç etmektedir. Bu nedenle, ABD çekirdeksiz kuru üzümde üreticisinin yanı sıra tüketicisini de korumayı hedefleyen dengeli bir destekleme politikası uygulamaktadır.

6.KURU ÜZÜM SEKTÖR SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Üretilen ürünün yaklaşık %85'inin ihracata konu olması sonucunda dünya ticaretinin yarısına yakınına sahip olduğumuz ve yıllık 400-500 milyon dolar döviz geliri ile en önemli ihraç ürünlerimiz içinde yer alan çekirdeksiz kuru üzümün, tarım ve ticaretinin geliştirilmesi ve sektörün sorunlarının giderilmesi ülkemiz için oldukça önemlidir.

Rekoltenin yüksek olduğu dönemlerde fiyat düşüşlerinin önüne geçilmesi veya kazanılmış ihracat pazarlarının korunabilmesi amacıyla; kalitenin bozulduğu yıllarda kullanılmak üzere, gereken miktarda ürünün piyasadan çekilip depolanması için bir stok kurumunun oluşturulması gerekmektedir. Bu sektörde lisanslı depoculuğun geliştirilmesi, çekirdeksiz kuru üzüm arzının azaltılması amacıyla yaş üzüm ihracatının geliştirilmesi için çalışmalar yapılması gerekmektedir.

İhracat pazarlarının geliştirilmesi ve artırılması, ürünün rekabet gücünün, iç tüketimin artırılması ve yeni tüketim alanları yaratılması gibi amaçlarla bir "Üzüm Tanıtım Grubu"nun oluşturulması, bağ alanlarındaki genişlemenin sofralık üzüm, kuş üzümü, bandırmazsız üzüm ve organik üzüm üretimine yönlendirilmesi, yaşanan sorunların giderilmesi açısından uygun olacaktır.

Bunun yanı sıra, üzümlerin olumsuz koşullarda kurutulması sonucu ürüne toz, toprak karışımı yaşanması temizlik sorununa yol açmaktadır. Ayrıca ürüne katılan hormonların getirdiği kalıntı sorunu, bağlarda üzüm zararlılarına karşı yapılan yanlış, bilinçsiz ilaçlama sonucu ürünlerde ilaç kalıntısı görülmektedir. Bu gibi hususlar ürünün kalite ve güvenilirliğini azaltmakta olup zaman zaman ülkemizden ihraç edilen ürünlerin denetimler sonucunda geri gönderilmesine neden olmaktadır.

19 Ocak 2016 tarihli ve 2016/60 sayılı Avrupa Birliği mevzuatına göre; üzümde zararlı mücadelesinde kullanılan "Chlorpyrifos" aktif maddesinin 0,5 ppm düzeyinde olan MRL değeri 0,01 ppm seviyesine düşürülmesine karar verilmiştir. Söz konusu uygulamanın ise 10 Ağustos 2016 tarihinden itibaren geçerli olacağı bildirilmiştir. Avrupa Birliği tarafından alınan karar doğrultusunda, %90'ı Avrupa Birliğine üye ülkelere ihraç edilen kuru üzüm sektörünü fazlasıyla olumsuz etkilemiş, çekirdeksiz kuru üzüm fiyatlarını 5,05 TL/Kg seviyesinden 2016 yılı Mayıs ayı başı itibarıyla 3,20 TL/Kg seviyesine kadar düşürmüştür. Bu durum ülkemizdeki tüm üzüm üreticilerinin ve sektörün zarara uğramasına yol açmıştır.

Avrupa Birliği'nin kontrol sıklığını artıracığı kuru üzümde Okratoksin-A (OTA) sorunu, iyi tarım uygulamalarıyla aşılabileceği düşünülmektedir.

Bu gibi sebepler çekirdeksiz kuru üzümde en büyük üretici olmak, ülke ekonomisinin kazanabilmesi ve sektördeki tüm katılımcıların, üretim ve pazarlamadaki payının karşılığını alabilmesi açısından tek başına yeterli değildir. Ürünün elverişli şartlarda kaliteli olarak üretilmesi, sağlıklı koşullarda depolanması, Avrupa'da ve ülkemizde gelişen tüketici bilincine paralel olarak zirai ilaç kullanımında daha bilinçli hareket edilmesi ve üründe kalıtım sorunu oluşturan girdilerin (içinde ağır metal iyonu bulunan kimyevi gübreler gibi) kullanımının engellenmesi sektörün gelişimi için önemle üzerinde durulması gereken hususlardır.